

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА "САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ", МГА "ЗБС" БАЦЬКАЎШЧЫНА"

■ АЎТОГРАФ

Уладзімір АРЛОЎ: «Даўно не чытаў з такой асалодай...»

– Шаноўны Уладзімір Аляксевіч, нядаўна пабачыла свет Ваша новая кніга «Ля Дзікага Поля». Зборнік гэты адметны – у ім сабраныя Вашыя лепшыя мастацкія творы на гістарычную тэму, якія так палюбілі чытачы... А якой будзе Вашая наступная кніга, над чым Вы цяпер працуеце?

– Дзякуй за добрыя словы пра кнігу маёй выбранай гістарычнай прозы. У гэтыя дні ейная назва набывае новыя канатацыі (сэнсы).

Спадзяюся, наступнай маёй кнігай, што хочацца пабачыць як найхутчэй, будзе новае, вельмі значна – болей, чым удвая – дапоўненае выданне гістарычных апавяданняў для дзяцей «Адкуль наш род».

Павінен жа быў нехта даступнымі словамі распавесці малым чытачам пра рэчы, ад якіх іхнія цнатлівыя душы клапатліва бераглі. Пра беларусізацыю 1920-х. Пра апетае зламаным Купалам калгаснае «шчасце». Пра «чорных воранаў» і Курапаты. Пра тое, чаму так падобныя назвы Катыві і Хатыні. Пра Саюз беларускіх патрыётаў і Беларускаю Майстроўню. Пра будаўніцтва «светлай будучыні – камунізму», што пачалося й скончылася дармовым хлебам з гарчыцаю ў сталюках. Пра часы Машэрава, калі ў нашых гарадах зачынілі апошнія беларускія школы, затое жыхары БССР мелі кілбасу (якую, дарэчы, нязменна адмаўляўся есці вяскowy кот маёй бабулі).

Героямі кнігі сталі Ларыса Геніюш і мінская доктарка, што ў 1970-я ставіла сваім маленькім няшчасным пацыентам вусцішны дыягназ – «белорусская

У. Арлоў

речь». Мне сніліся Янка Філістовіч і Расціслаў Лапіцкі. Я размаўляў з Уладзімірам Караткевічам і Васілём Быкавым...

Тэкст дагэтуль не адпускае. Але цяпер за справу ўжо ўзяўся мастак.

Сёлета чакаю і працягу кнігі «Краіна

Беларусь. Ілюстраваная гісторыя». Яна прысвечаная перыяду ВКЛ.

Але гэта ўжо напісанае. А на пісьмовым стане, а дакладней, у камп'ютары – зусім новая кніга «Пакуль ляціць страля». Яна не зусім звычайная паводле жанру. Гэта адказы на пытанні чытачоў. Натуральна, адказы не ў тэлеграфным стылі, а ў форме невялікіх эсэ.

– Вы шмат вандруеце па Беларусі, часта ладзіце сустрэчы з чытачамі ў школах, бібліятэках, ВНУ... Падзяліцеся, калі ласка, думкамі: які ён, су-

Даведка «Кніганошы»:

Уладзімір Арлоў — празаік, паэт, эсэіст, гісторык. Аўтар кніг «Добры дзень, мая шыпшына», «Дзень, калі ўпала страла», «Рэквіем для бензапілы», «Фаўна сноў», «Сны імператара», «Краіна Беларусь», «Ордэн Белай мышы», «Адкусі галаву вароне», «Час чумы», «Сланы Ганібала» і інш. Нарадзіўся ў 1953 годзе ў Полацку. Жыве ў Мінску.

(Працяг на стар. 4)

■ МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

Караткевіч Уладзімір. Дзікае паляванне караля Стаха: аповесць. Уклад. У. Гілепа, С. Расолькі; прадм. П. Латушкі; слова да чытача А. Бутэвіча; мастак Ю. Якавенка. – Мінск: «Беларускі фонд культуры», 2010. – 760 с.: іл.

У гэтай унікальнай кнізе надрукавана аповесць Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» на

беларускай, рускай, украінскай і англійскай мовах. Падарункавае выданне, праілюстравана малюнкамі Юрыя Якавенкі, прымеркавана да 80-годдзя класіка.

Караткевіч Уладзімір. Ладзя Роспачы: навела. Першае непадцэнзурнае выданне: аналіз аўтарскіх і цэнзарска-рэдактарскіх правак. Уклад., ідэя, камент., аналіз Г. Лабадзенкі; прадм. Р. Барадуліна; паслямова В. Сёмухі. – Мінск: Медысон, 2010. – 148 с.: іл.

Гэта першае непадцэнзурнае выданне Уладзіміра Караткевіча, у якім паказаны і прааналізаваныя

ўсе цэнзарска-рэдактарскія праўкі, якіх у беларускім і рускім варыянтах тэксту назбіралася аж 296! Кніга адметная тым, што яна інтэрактыўная: кожны з чытачоў, разгортваючы яе, робіцца даследчыкам творчасці Караткевіча. Тэкст не «адматаны» да першапачатковага варыянта – усе праўкі і скарачэнні проста графічна паказаны ў тэксце, каб кожны мог вырашыць, што выпраўлена справядліва, а што – не. Кніга адрасавана шырокаму колу чытачоў. Выданне прысвечанае 80-годдзю з дня нараджэння пісьменніка.

Табукі Антонія. Стомленая маска: апавяданні. Пераклад з італьянскай В. Колас. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 167 с.

Упершыню ўвазе беларускага чытача прадстаўляюцца асобнай кнігай апавяданні славацкага сучаснага італьянскага празаіка, выбраныя са зборнікаў «Нязначныя памылчкі» і «Робіцца ўсё болей позна». У першай частцы аўтар задумваецца над роляй выпадку ў нашых лёсах, пра дробныя непаразумы, памылкі, што маюць непрадказальныя наступствы, а ў другой, у лірычных апавяданнях, напісаных у форме лістоў без адрасата, якія пісьменнік назваў размовамі з самім сабой, запрашае ў здзейшчэння і няздзейшчэння падарожжы па далёкіх краінах, углядаецца ў далагляды мінулага, тужыць пра немажлівасць спыніць хуткаплынны час, спрабуе растлумачыць самому сабе тое, што сталася відавочным занадта позна.

Але гэта была яшчэ не зусім проза, – гаворыць пра

Артур Клінаў. Шалом: ваенны раман. – Мінск: Логвінаў, 2010. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Мастак Артур Клінаў ярка заявіў пра сябе як пра літаратара «Малой падарожнай кніжыцай», у якой удала спалучыў дзіцячыя ўспаміны з інтэлектуальнымі рэфлексіямі. «Але гэта была яшчэ не зусім проза, – гаворыць пра

новую кнігу мастака філосафа Валянціна Акудовіч. – А вось «Шалом» – ужо сапраўдны раман, які ў еўрапейскай літаратуры калісьці жанрава пазначаўся як «авантурны». Праўда, у Клінава авантуры героя паходзяць не столькі з яго характараў, колькі з фантазмагарычнасці той сітуацыі, у якой ён апынуўся. Адноўчы насунуўшы на галаву медны «кайзераўскі» шалом, герой рамана не здолеў яго зняць і паехаў

ў ім з Нямеччыны праз Польшчу ў Беларусь. Натуральна, з гэтай сваёй адметнасці ён займеў мноства апыронных канфліктаў ды адмысловых прыгодаў, якія і арганізуюць сюжэт твора...».

Харытанюк Наталка. Трынаццаць гісторый пра мёртвага ката: апавяданні. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 98 с. – (Галерэя Б).

Празаік і эсэістка, суаўтарка калектыўных кніг «Жанчыны выходзяць з-пад кантролю», «Пакахай мяне, калі ласка», «In Вільня Veritas» нядаўна прэзентавала свой першы зборнік апавяданняў. Аўтарка прапаноўвае чытачу «напружыць усе сілы і паглядзець праз свае маскі ў гэтай кнізе. Зрабіць некалькі колаў па пакоі і падысці да Гары. Пабачыць у яго

акулярах свой адбітак. Паглядзець глыбей. Яшчэ глыбей. Наскрозь. Супасці з гэтай маскай назаўжды. Нарэшце ахапіць Усё».

Пэрсанажы ў творах узятыя з рэальнасці, але моцна «прыпраўленыя» аўтарскай фантазіяй і выдумкай, пра што пісьменніца сказала ў адным з інтэрв'ю: «Для мяне літаратура – гэта шаптуха, якая дае магчымасць перажыць яшчэ раз тое, што ты не перажыў, ці ня змог, ці калісьці прапусціў. Таму тут шмат мараў іншых шляхоў таго, што са мной не здарылася і калі нехта паспрабуе прачытаць, напрыклад, «Мёртвага ката» як гісторыю берасцейскай дзяўчыны, мяне, то гэта будзе няправільна, гэта – не я, гэта – уява, гэта – як шаптуха».

Сін Ілля. Тэатральныя дэмані: тэксты. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 176 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Вандроўка на субмарыне па затопленым Менску спакваля пераўтвараецца ў экскурсію па нетрах падсвядомасці аўтара, знаёмства з яе флорай і фаўнай. Кніга населеная безліччу эфемерных і яўна прыдуманых істотаў, якія і далі ёй назву. Часам публіка нібы адчувае сябе за кулісамі аматарскага тэатру, дзе любая

трагедыя пераўтвараецца ў фарс. Але ўсё ж напрыканцы гэтага трыпа вас можа наведваць нязмушаная надзея на сапраўднасць... Новую кнігу трансгрэсіўнай прозы Іллі Сіна можна парэкамэндаваць толькі падрыхтаваным чытачам.

Башура Міхась. Думкі – гэта не гульня: вершы. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 68 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Паэзія Міхасы Башуры вельмі эмацыянальная і свавольная, бо яна гаворыць пра вечныя чалавечыя каштоўнасці. Вершы, прадстаўленыя ў выданні, разгортваюць перад чытачом каляровую гаму новага свету, дзе няма месца здрадзе, нянавісці і падману. Гэта – светлая кніга, якая рэкамендуецца ўсім прыхільнікам паэтычнага слова.

Акудовіч Валянцін. Архіпелаг Беларусь: кніга дыялогаў. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 240 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Кніга дыялогаў складзеная з фрагментаў гутарак, дыскусій ды палемік, што пачынаючы з 1994 года друкаваліся ў розных часопісах, газетах, на сайтах ды гучалі ў эфіры. Усе пытанні і адказы задзіночаныя паводле пэўных тэмаў: гісторыя, культура і рэлігія, літаратура, філасофія, прыватнае жыццё. Кожнай

тэме папярэднічае міні эсэ аўтара. Кніга разлічаная на тых, хто ўласнаруч будзе Беларусь.

«Яна-тры-ён»: перформанс-суполка: тэксты. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 95 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Выданне прысвечанае літаратурнай суполцы «Яна-Тры-Ён», якая, акрамя яркавых літаратурных выступаў, пакідае пасля сябе і шэраг запамінальных акцыяў і перформансаў. У кнізе чытач знойдзе расповед пра ўзнікненне суполкі, канцэпцыі і анатацыі выбраных перформансаў, а таксама вершы сяброў суполкі – Адама Шостака, Вольгі Рагавой і Юрася Ленскага.

Вярцінскі Анатоль. Асобныя радкі розных гадоў. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 101 с. – (Другі фронт мастацтваў).

У новай кнізе паэт звяртацца да вечных тэмаў: каханне, вера, сяброўства, радзіма, жыццё і смерць... Кароткія вершы знакамітага паэта ўражваюць сваёй афарыстычнасцю і філасофскай мудрасцю. Вось толькі адзін прыклад:

Што нас ратуе, калі насцігае бяда?
Згадка пра маці, сон, хада і вада.

Дыкенс Чарльз. Олівер Твіст: раман. Пераклад Яўгена Балясіна, мастак Анатоль Тадорскі. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 456 с.: іл.

«Олівер Твіст» (1838) – гісторыя хлопчыка-сіраты, які трапіў у бедныя кварталы Лондана. Ён сустракае на сваім шляху подласць і высакароднасць, злодзеяў і людзей

прыстойных. Бязлітасны лёс адступае перад ягоным шчырым імкненнем жыць сумленна. На старонках рамана адлюстроўваецца жыццё Брытаніі XIX стагоддзя – ва ўсім яго характэрна і разнастайнасці, даецца шырокая сацыяльная карціна – ад працоўных дамоў, крымінальных пластоў, лонданскага дна да грамадства багачоў і па-дыкенсаўска добрасардэчных буржуа-дабрадзеяў. У гэтым рамане Ч. Дыкенс выступае як гуманіст, сцвярджаючы сілу добра ў чалавеку. Выхад рамана справакаваў шэраг скандальных разбіральных твораў у працоўных дамах Лондана, якія, па сутнасці, былі напаўвязнікамі, дзе бязлітасна выкарыстоўвалася здзіцячая праца.

Кіпель Зора. Дні аднаго жыцця...: успаміны, артыкулы, дзённікі. Тлумачэнні, заўвагі, каментары Вітаўта Кіпеля; уклад. Сяргей Шупа. – Мінск: Зміцер Колас, 2010. – 936 с.: іл.

У кнізе праз дзённікі і ўспаміны актыўнай дзяячкі беларускай эміграцыі ў ЗША Зоры Кіпель (1927-2003) паўстае шырокая панарама грамадскага, палітычнага і культурнага жыцця беларускай эміграцыі

другой паловы XX стагоддзя. Дзённікі дапоўненыя каментарамі аднаго з патрыярхаў беларускай дыяспары, мужа Зоры – Вітаўта Кіпеля.

Лукша Міра. Жывінкі з глыбіні: вершы. – Беласток: Праграмная рада тыднёвіка «Ніва», 2009. – 60 с.

Кніжка «Жывінкі з глыбіні» прапануе публікацыю па Беластоцчыне і пазнаёміцца з назвамі гарадоў і вёсак (у Беластоцкай вобласці назвы на знаках падаюцца адначасова па-польску і па-беларуску), а таксама з жартоўнымі, але такімі натуральнымі тлумачэннямі іх назваў.

Гэта своеасаблівыя візітныя карткі гэтых вёсак. Кожная старонка кнігі змяшчае карту мясцовасці, знак-паказальнік населенага пункта і верш пра гэты горад ці вёску, складзены Мірай Лукшай.

Окно: стихотворения и поэмы. – Москва: Время, 2010. – 304 с. – (Поэтическая библиотека).

Уладзімір Някляеў – вялікі паэт, які ў самым пачатку шляху, выбіраючы паміж мовай бацькі, рускай, і мовай маці, – выбраў матчыну мову, беларускую. «Нацыянальнасць, – напіша ён у аўтабіяграфіі, – гэта не столькі кроў, колькі культура, у якой ты народжаны і якой выхаваны».

«У паэтаў ёсць такія звычай...» – казаць праўду адзін аднаму. Вось што кажа пра кнігу Уладзіміра Някляева «Окно» Яўгенія Еўтушэнка: «Гэта моцная і чыстая кніга – часам спявадальная, часам прытчава-фальклорная, але заўсёды поўная жадання добра людзям». А далей ідзе непасрэднае зварот паэта да паэта з вельмі нетрывіяльным параўнаннем: «У цябе такі талент, які не то што букет, а проста букецішча разнастайных будучых перамогаў, якім ты, як венікам, можаш вымесці нямала зла з матулі-Зямлі». Такім талентам можа ганарыцца Беларусь.

■ 3 ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Моц смаку беларускай кухні

У беластоцкай кнігарні «Акцэнт» 22 снежня прэзентавалі кнігу Юрыя Качука «Беларуская кухня. Моц смаку». Прыгожа ілюстраванае выданне змяшчае шматлікія рэцэпты, якія аўтар, што жыве ў Зэльве, карпатліва збіраў шмат гадоў як у родным мястэчку, так і па-за яго межамі. Як адзначае Юры Качук, каб прыгатаваць сапраўдную беларускую страву, трэба не толькі мець адпаведны настрой, але і думаць па-беларуску:

– Калі думаеш па-беларуску, калі з беларускіх прадуктаў усё гэта гатуеш, тады і атрымаецца беларуская страва. Рэцэпты збіраліся і па Зэльве, і ў Наваградку. Шмат якіх рэцэптаў давялося мне адаптаваць са старадаўніх беларуска-ліцвінскіх кніжак, адаптаваць да сучаснасці. Я люблю, калі і жонка на кухні дапамагае, я без памочнікаў не магу абысціся, каму ж даверыць цыбулю рэзаць...

Пасля прэзентацыі выдання аўтар прапанаваў усім удзельнікам імпрэзы пачастунак – уласна прыгатаваны селядзец.

Варта адзначыць, што сродкі, атрыманы ад распаўсюджвання кнігі «Бе-

ларуская кухня. Моц смаку», будучы выкарыстоўвацца дзеля ўпарадкавання месцаў масавых рэпрэсій у Курапатах.

Кніга выйшла ў Беластоку, у выдавецтве «Ортдрук». Гэта ўжо другое выданне аўтара, прысвечанае кулінарыі.

Першае – «Традыцыйныя стравы Гродзеншчыны і Беластоцчыны» выйшла ў суаўтарстве з аніматарам культуры Янінай Чыжэўскай.

Паводле
«Радые Рацыя»

■ АЎТОГРАФ

Уладзімір АРЛОЎ: «Даўно не чытаў з такой асалодай...»

С (Пачатак на стар. 1)

часны чытач беларускай літаратуры і літаратуры ўвогуле?

– На гэтае пытанне найлепей і адкажа кніга «Пакуль ляціць страла», бо яна вырасла з пытанняў, якія я атрымліваў менавіта на сустрэчах з чытачамі. А такіх сустрэчаў у маёй пісьменніцкай біяграфіі адбылося ўжо не менш за тысячу.

Пытанні самыя розныя – вечныя і надзённыя, наіўныя і падступныя, прыватныя і філасофскія... Вось вам некалькі прыкладаў: «Ці можна давяраць сучасным школьным падручнікам гісторыі?», «Ці знаходзіцца ў Вашым літарацкім жыцці месца футболу?», «Узгадайце, калі ласка, сваё першае эратычнае перажыванне», «На пытанне, што ён будзе рабіць, даведаўшыся, што заўтра – канец свету, Марцін Лютэр адказаў, што будзе садзіць яблыні. А што рабілі б Вы?», «Як складваліся Вашыя стасункі з цензурай?», «Ці існавала ў нашых продкаў развітая міфалогія накшталт антычнай?».

Частка адказаў, якія ператварацца ў кніжныя старонкі, прагучала летась на хвалях Беларускай «Свабоды» і з'явілася на сайце svaboda.org.

– Мінуты год быў багаты на арыгінальныя і цікавыя выданні, пра якія, дарэчы, мы пісалі ў «Кніганошы». Якія кнігі вам найбольш запомніліся? На якія параіце звярнуць увагу нашым чытачам і пашукаць у кнігарнях, бібліятэках?

– Я шмат чытаю, і спіс мог бы атрымацца доўгі. Паколькі Вы, як я разумею, найперш маеце на ўвазе нашу нацыянальную літаратуру, засяроджуся на ёй.

Параіў бы тым, хто гэтага яшчэ не зрабіў, узяць у рукі «Архіпелаг Беларусь» Валянціна Акудовіча, двухтомнік Ларысы Геніюш, «кнігазбораўскі» том выбраных твораў Уладзіміра Някляева, а таксама ягоныя кнігі «Кон» і «Паэмы». Звярнуў бы ўвагу на «Новае неба» Адама Глобуса і зборнік «3 апокрыфа ў канон» Алеся Разанава. Добрая белетрыстыка – раман Леаніда Дайнекі «Назаві сына Канстанцінам»...

Сапраўды ўнікальнае выданне караткевічаўскай «Ладзі Роспачы» здзейсніў Глеб Лабадзенка, які паказаў, як нявечыла творы нашых класікаў савецкай цензура (у прыватнасці, паслядоўна

выкрэсліваючы словы «Беларусь», «беларусы» і вытворныя ад іх).

Выдавецтва «Тэхналогія» выдала, я сказаў бы, проста грандыёзны – перадусім не аб'ёмам, а зместам – том тэкстаў, прысвечаных 80-годдзю з дня нараджэння і 50-годдзю святарства айца Аляксандра Надсана, – «Сонца тваё не закоціцца, і месяц твой не схавецца».

Мая гістарычная адукацыя ўносіць у кола чытання свае карэктывы. Але, я мяркую, што і таго, хто не сканчваў гістарычнага факультэта, здольная захапіць кніга Вольгі Бабковай «...і цуды і страхі. Эсэ па гісторыі штодзённасці Вялікага Княства Літоўскага XVI-XVII стагоддзяў». Даўно ў гэтым жанры нічога не чытаў з такой асалодай.

Адзначу тут яшчэ некалькі значных, на маю думку, кніг: Юрый Бохан. «Ваяры Грунвальдскай бітвы»; Дзяніс Дук «Полацк і палачане (IX-XVIII стст.); Уладзімір Крукоўскі «Срэбная страла ў чырвоным полі. 3 гісторыі беларускіх прыватных гербаў»; Васіль Варонін «Князь Юрай Лынгвенавіч Мсціслаўскі. Гістарычны партрэт».

Зычу натхнёнага чытання!

Наша страва: сапраўдная беларуская кухня. Другое выданне. Аляксей Бель, Зміцер Дзязенка, Алег Дзярновіч і інш.; укладальнік Аляксей Бель. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 288 с.: іл. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Што ж можа прапанаваць свету беларуская (літвінская) кухня? Чым частуеш замежных гасцей, чытач? Што гатуеш на святы? Кнышы на Дзяды, галёпы на 25 сакавіка, сліжыкі ды куццю на Вігілію Божага Нараджэння? А ў будні? Лазанкі, верашчаку, калдуны па-тышкевічаўску, кулябяку па-радзівілаўску, халаднік, шчаўе, капуснік, поліўку, капыткі? У якой мяснотай краме купляеш взнджаныя балероны, паўгускі, сальцісоны ды кіндзюкі? А як наконт смаргонскіх абаранкаў – проста з Казюковага дрэва, а яшчэ – мірскіх і дубровенскіх пернікаў, літоўскага сыру і дзісенскага масла? Гатовы пастаяць за гонар краю на Чэмпіянаце свету па прыгатаванні Бульбяной Кішкі? Можаш патлумачыць, чаму «найлепшая рыба – лініна»? Аўтары «Нашай стравы» дапамогуць сучаснікам далучыцца да традыцыі – не толькі як чытачам, але і як кухарам-практыкам. Але, крыху, і як чараўнікам, бо гэтая кніга нават не так пра самі стравы, як пра той міфалагічны і гістарычны кантэкст, які робіць прыгатаванне і спажыванне ежы Высокай Культурой.

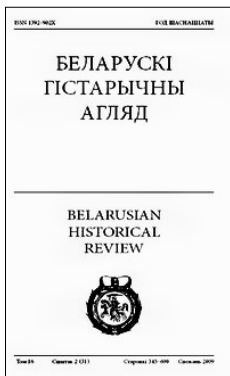

Беларускі Гістарычны Агляд. Том 16. Сшытак 1 (30). Старонкі 1–342. Чэрвень 2009.

Навуковы часопіс «Беларускі гістарычны агляд» утрымлівае артыкулы, прысвечаныя розным аспектам беларускай гісторыі ў XVII–XX стст.: Уладзіміра Падалінскага «Палітычная эліта Лідскага павета ў апошняй трэці XVI ст.»; Анатоля Трафімчыка «Аб'яднанне Беларусі ў 1939 г. і «гістарычная справядлівасць»; Томаса Бона «Доўгае парыванне са Сталіным,

або Дзённік Яфіма Садоўскага».

У рубрыцы «Публікацыі» змешчаны артыкулы Наталлі Сліж «Справа аднаго наезду, або Пра рэпутацыю Льва Сапегі», Аркадзіуша Чволэка «Як палявалі на чараўніц у маёнтках Яна Станіслава Сапегі», Ірыны Сынковай «Міхаіл Тарэлка. Знахарскі тэкст з беларуска-татарскага рукапісу».

Беларускі Гістарычны Агляд. Том 16. Сшытак 2 (31). Старонкі 343–690. Снежань 2009.

Другі сшытак часопіса «Беларускі гістарычны агляд» папоўнілі артыкулы, прысвечаныя беларускай гісторыі ў XVII–XX стст.: Змітра Крывашэва «Арганізацыя і функцыянаванне карпусоў Нясвіжа ў 40-я – сярэдзіне 50-х гг. XVIII ст.», Цімафея Акудовіча «Прынцып «трох правінцый» і ўніфікацыйныя тэндэнцыі на Чатырохгадовым сойме», Штэфана

Розенвальда «Пра ўшанаванне Язафата Кунцэвіча ў XVII ст.», Андрэя Антонова «Аляксандр Ружанцоў: накіды да біяграфіі». Яўген Анішчанка выдрукаваў трактат Карла

Федэлы «Стан яўрэяў у Расійскай імперыі». У рубрыцы «Новая літаратура: агляды і рэцэнзіі» змешчаны рэцэнзія польскага сацыёлага Рышарда Радзіка «Беларуская апалогія» трыадзінарукасці на працу праўладнага ідэолага Льва Крыштаповіча «Беларусь і Расія: гістарыясофскае і цывілізацыйнае адзінства», ды Генадзя Сагановіча «Калі змаўкаюць папярэднікі: Пра псеўданавуковае даследаванне Грунвальдскай бітвы» на працу Руслана Гагуа «Грунвальд у крыніцах».

Туронак Юры. За кардонам Бацькаўшчыны: успаміны. – Мінск: Медысон, 2010. – 276 с. – (Бібліятэка часопіса «Беларускі гістарычны агляд»).

Ва ўспамінах вядомага беларускага гісторыка, якому выпала жыць за межамі Беларусі, адлюстравана ўся яе найноўшая гісторыя. Аўтар узнаўляе і ацэньвае перажытае, разважае пра шляхі беларускага самаўсведамлення. Вялікі раздзел

успамінаў прысвечаны ўдзелу ў грамадскім жыцці Польшчы, а менавіта ў Беларускам грамадска-культурным таварыстве. Прычым аўтар вельмі крытычна апісвае тыя падзеі, адзначаючы, што беларускія лідары часам прыярытэтам бачылі пастановы партыі, а не здаровага сэнсу, а ў таварыстве былі і супрацоўнікі бяспекі. Распавядаецца ў кнізе пра зацікаўленне гісторыяй: беларускім рухам на Беласточчыне і ў Польшчы, пачаткамі нацыянальнага руху ў XX ст., а таксама дзейнасці Вацлава Іваноўскага. Менавіта пасля апрацавання жыццярысу Іваноўскага, Туронку ў Польскай акадэміі навук прапанавалі заняцца напісаннем дысертацыі «Беларусь пад нямецкай акупацыяй». Выдадзеная на яе аснове кніга стала бестселерам у пачатку 1990-х.

Успаміны дапаўняюцца дакументамі і спісам беларусазнаўчых прац гісторыка. Адрасуецца ўсім, хто цікавіцца беларускім нацыянальным рухам. Дваццаць першы том кніжнай серыі Бібліятэка часопіса «Беларускі Гістарычны Агляд».

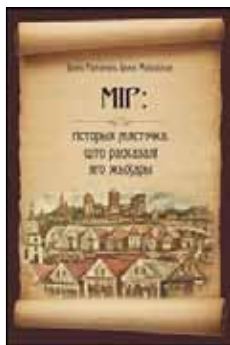

Сонца тваё не зазоціцца, і месяц твой не схавецца. Уклад. І. Дубянецкая. – Мінск: Тэхналогія, 2010.

Кнігу склалі артыкулы 100 аўтараў з чатырнаццаці краінаў свету па беларусістыцы і багаслоўі ў гонар 80-годдзя з дня нараджэння і 50-годдзя святарства айца Аляксандра Надсана. На Захадзе такая кніжка называецца Фэстшрыфт. Яны звычайна робяцца

выбітнаму навукоўцу, калі калегі выдаюць кнігу як шанаванне свайму калегу.

У зборніку прадстаўленыя чатырнаццаць гуманітарных дысцыплінаў і дзевяць багаслоўскіх. Яны дапаўняюцца такой спецыфічнай тэмай як Чарнобыль, бо менавіта айцец Надсан быў першым чалавекам з заходняга свету, які пасля той страшнай трагедыі прыехаў у Беларусь з гуманітарнай дапамогай. Асобны раздзел кнігі складаюць вершы, прысвечаныя Аляксандру Надсану. На форзацах гэтай кнігі прадстаўленыя тэксты самога айца Аляксандра. А ў якасці эпіграфа ўзята яго выказванне, якое ўжо можна лічыць афарызмам: «Разуменне свабоды прыходзіць у пары з духоўным разняволеннем».

Раманава Ірына, Махоўская Ірына. Мір: гісторыя мястэчка, што расказалі яго жыхары. – Вільня: ЕГУ, 2009. – 248 с.

Кніга «Мір: гісторыя мястэчка, што расказалі яго жыхары» – гэта гісторыя паселішча, пададзена праз погляд яго жыхароў. Унікальнасць Міра ў якасці аб'екта вывучэння вызначылі некалькі момантаў. Першае – гэта наяўнасць цудоўнага гатычнага замка XVI ст., у якім да самага прыходу

савецкай улады ў 1939 г. жылі князі Святаполк-Мірскія. Жыццё побач з замкам, князямі надавала міранам адчуванне ўнікальнасці іх малой радзімы. Жыхары мястэчка вельмі ганарацца месцам, дзе яны жывуць і, як правіла, з задавальненнем расказваюць аб яго мінулым. Іншы момант, які забяспечыў сусветную вядомасць Міру, – Мірская ешыва, адна са знакамітых ешыў першай паловы XX ст., дзе побач з грамадзянамі Расійскай імперыі, а пасля Польшчы (у склад якіх уваходзіла мястэчка Мір) навучаліся студэнты з самых розных краін свету: Англіі, Галандыі, Германіі, Швецыі, Даніі, Амерыкі, Канады, Паўднёвай Афрыкі і інш. Адрасуецца студэнтам ВНУ, вучням старэйшых класаў, настаўнікам і выкладчыкам, усім, хто цікавіцца найноўшай гісторыяй беларускага народу.

Лепешаў Іван. Літаратура, мова, гісторыя: Надзённае: аб артыкулаў. – Гродна: «Ламарк», 2010. – 172 с.

Навукова-папулярнае выданне ўтрымлівае актуальныя і сёння артыкулы, нарысы, нататкі, рэцэнзіі мовазнаўчай, літаратуразнаўчай і гістарычнай тэматыкі, апублікаваныя за апошнія два гады ў перыядычным друку – пераважна ў газетах і часопісах. Сярод іх артыкулы пра малавядомыя ці зусім

невядомыя падзеі, звязаныя з жыццём і літаратурнай дзейнасцю Янкі Купалы, Кузьмы Чорнага. А ў артыкуле пад загалоўкам «Праўда аб Пушкіне» аўтар паказвае, што Пушкін быў не толькі геніяльным рускім паэтам, але яшчэ і шавіністам вышэйшай маркі.

Наша Ніва: Першая беларуская газета з рысункамі. 1912–1915, 1920 гг. Выпуск 5. Факсімільнае выданне. – Мінск: Тэхналогія, 2010.

Чарговы выпуск факсімільнага выдання першай масавай беларускай дэмакратычнай газеты пачатку XX стагоддзя ўтрымлівае нумары за 1912–1915, 1920 гады. Выданне адрасуецца навукоўцам, выкладчыкам, студэнтам, а таксама ўсім, хто цікавіцца

гісторыяй беларускага нацыянальна-вызваленчага руху.

Беларуска-нямецкі слоўнік, Belarussisch=Deutsches Wörterbuch: больш за 70 тысяч слоў і выказаў. Пад рэдакцыяй Мікалая Кур'янікі, Лявона Баршчэўскага і То-

маса Вайлера. – Мінск: Зміцер Колас, 2010. – 608 с.

Гэты слоўнік – першы беларуска-нямецкі слоўнік сярэдняга памеру (больш за 70 тыс. слоў, словазлучэнняў і выказаў). Універсальны характар дазваляе выкарыстоўваць яго з рознымі мэтамі як у пісьмовай, так і ў вуснай камунікацыі. Маючы выразную функцыянальную накіраванасць, слоўнік дапаможа перакласці беларускія тэксты размоўнага,

літаратурна-мастацкага, грамадска-палітычнага і эканамічнага характару.

Прызначаецца шырокаму колу карыстальнікаў: перакладчыкам, студэнтам, навуковым даследчыкам і ўсім цікавым.

Сучасны беларуска-рускі, руска-беларускі слоўнік. Аўт.-склад. А. М. Булыка, К. П. Булыка. – Мінск: Радыела-плюс, 2011. – 704 с.

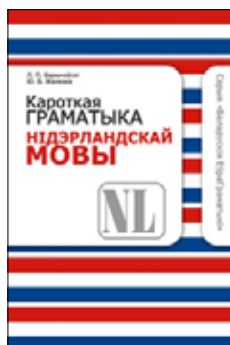
Выданне падрыхтавана з улікам Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі, якія ўступілі ў сілу з 1 верасня 2010 года. Слоўнік змяшчае больш за 42 тысячы лексічных адзінак. Адрасуецца самаму шырокаму колу карыстальнікаў.

Вячорка Вінцук. Кароткая граматыка літоўскай мовы. – Мінск: Радыела-плюс, 2010. – 116 с.: фат. – (Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»).

Літоўская мова належыць да групы балцкіх моваў індаеўрапейскай сям'і. Граматычна літоўская мова – выразна флектыўная, як і праіндаеўрапейская, санскрыт, старажытнагрэцкая, лацінская, як бальшыня сучасных славянскіх моваў. Сярод неславянскіх моваў

літоўская – найбліжэйшая да беларускае, таму беларусу яна не будзе здавацца чужой. І прычына не толькі ў супольнай спадчыне Вялікага Княства Літоўскага.

Баршчэўскі Лявон, Жалезка Юрый. Кароткая граматыка нідэрландскай мовы. – Мінск: Радыела-плюс, 2010. – 120 с.: фат. – (Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»).

Нідэрландская мова належыць да падгрупы заходнегерманскіх. Гістарычна яна сфарміравалася на аснове старажытназаходненіжнефранкскіх дыялектаў. У вывучэнні нідэр-

ландскай мовы пачаткоўца істотна могуць дапамагчы веданне нямецкай, англійскай, іншых германскіх моваў. Выданне адрасуецца ўсім, хто цікавіцца нідэрландскай мовай.

Паэт вярнуўся на Бацькаўшчыну

Салавей Алесь. Творы. Уклад.
М. Скобла. – Мінск: Лімарыус,
2010. – («Галасы Айчыны»).

Закінуты лёсам у далёкую Аўстра-лію, вымушаны фізічна працаваць на фабрыцы, як і многія паэты, чалавек непрактычны і ў нейкай меры залежны ад «шклянога бога», Алесь Салавей (Альфрэд Радзюк) да апошніх сваіх дзён меў у набытку толькі два зборнікі твораў: «Мае песьні» (Рыга, 1944) і «Сіла гневу» (Остэргофэн, 1948). Укладзеныя ім ім зборнікі «Вянкі» і «Несьмяротнасць» працяглы час заставаліся ў рукапісах. І вось у другой палавіне 1970-х у паэта з'явілася мажлівасць выдаць новую кнігу. І не проста зборнік, а збор твораў, у які ўвайшлі б і «Мае песьні», і «Сіла гневу», і «Вянкі», і «Несьмяротнасць». Паэт сам даў заглавак гэтай кнізе: «Нятускная краса».

Збор твораў Алеся Салаўя выдаў у 1982 годзе – праз чатыры гады пасля трагічнае смерці паэта – Беларускі інстытут навукі й мастацтва (Нью-Ёрк). Складальнік гэтага тома Антон Адамовіч сабраў амаль усю даступную яму творчую спадчыну паэта: вершы, паэмы, пераклады з іншамовных паэтаў, драматургічныя творы і нават адзін прэзідэнцкі тэкст. Зора Кіпель складала для гэтае кнігі даволі грунтоўную бібліяграфію, а Антон Адамовіч адмыслова для яе напісаў, як і на сённяшні дзень, самую грунтоўную

працу аб жыцці і творчасці паэта. Гэтая праца пад заглаўкам «Так пяю Салавей» потым убачыла свет у пасмяротных выданнях даследчыка, у тым ліку ў вялікім томе твораў Ант. Адамовіча «Да гісторыі беларускае літаратуры» (Менск, 2005).

З таго часу (з 1982 г.) творы Алеся Салаўя асобнымі кнігамі не выходзілі. І вось Міхась Скобла ўклаў новы зборнік твораў пісьменніка. Як вынікае з каментарнае часткі кнігі, зборнік гэты мог атрымаць заглавак «Конадзень». Аднак ці то выдаўцы ўгаварылі складальніка, ці то складальнік сам схіліўся да больш акадэмічнага назову кнігі: «Творы: Паэзія, проза, лісты».

Нью-ёркскую кнігу «Нятускная краса: Збор твораў» і кнігу «Творы: Паэзія, проза, лісты» яднае тое, што абедзве яны выйшлі пры дапамозе амерыканскіх беларусаў.

Калі Антон Адамовіч у бінамаўскім выданні згрупаваў паэтычныя творы Алеся Салаўя па зборніках, а потым змясціў вершы, якія паэт вырашыў у зборнікі не ўключыць, а таксама паэтычныя пераклады і вершы для дзяцей, дык Міхась Скобла вырашыў пакарыстацца больш акадэмічным спосабам і «дарослыя» вершы паэта размясціў у храналагічным парадку. Асобны раздзел склалі паэмы Алеся Салаўя, асобны – яго драматургічныя творы, асобны – вершы для дзяцей і г. д.

У параўнанні з бінамаўскім выданнем у новай кнізе вершаў Алеся Салаўя больш на нейкі дзясятак. З'явіліся яшчэ адзін паэтычны пераклад і пяць тэкстаў прозаю.

Алесь Салавей – з тых паэтаў, якія вучыліся ў Максіма Багдановіча, з гэтак званых эстэтаў, да якіх належаць Уладзімір Жылка, Наталля Арсеннева, Рыгор Крушына ды некаторыя іншыя творцы.

Вось чаму новая кніга ягоных твораў — падарунак аматарам паэзіі. Але і «эстэты» — людзі грэшныя. І гэтым, думаецца, яны яшчэ больш прывабліваюць, сваіх адаратараў.

Выдавецтва «Лімарыус» і Міхась Скобла трэба павіншаваць: дэбютная кніга ў серыі «Галасы Айчыны» ўдалася. Яна гожа прадстаўляе творчасць аднаго з выдатных песняроў нашай Айчыны. Можна канстатаваць: гэтая кнігаю паэт Алесь Салавей канчаткова вярнуўся на Бацькаўшчыну.

Анатоль Сідарэвіч, www.nn.by

Літоўскія прыгоды...

Яцкоўскі Ігнацы. Аповесць
з майго часу, альбо Літоўскія прыгоды.
Пераклад, пасляслоўе і каментар
Міколы Хаўстовіча. – Варшава, 2010.

Лондан, 1854 год. У эмігранцкім асяродку, у друкарні Аляксандра Рыпінскага выходзіць напісаная па-польску «Powieść z czasu mojego, czyli Przygody Litewskie». У прадмове ёсць радкі: «Аўтар не мае амбіцый спрачацца з вядомымі крытыкамі, бо – ці іх ацэнка будзе станоўчая, ці адмоўная – кніжка надрукаваная і ўжо не зменіцца...» Аўтар памыліўся. Кніга змянілася і вярнулася.

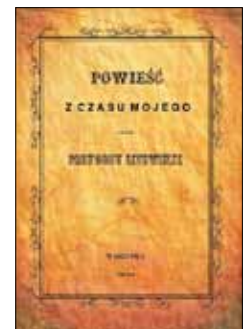
Варшава, апошнія дні 2010 года. Пра палітычныя падзеі ў Беларусі, якая чарговы раз паўстала за сваю незалежнасць, пішуць усе польскія газеты. З друкарні «Сава» прывозяць наклад «Аповесці з майго часу...», выдадзенай у беларускім перакладзе.

Нязменнаю, такою самаю, што ў прыжыццёвым выданні, засталася вок-

ладка кнігі, адметнасць яе ў тым, што на ёй няма прозвішча аўтара. Каб адкрыць аўтарства «Аповесці з майго часу...», даследчыкам спатрэбілася 40 гадоў. Гэта Ігнацы Яцкоўскі.

Пра самога Яцкоўскага ў пасляслоўі да беларускага выдання, якое называецца «Нялёгкае дарога дадому», піша даследчык Мікола Хаўстовіч.

«Вершаваныя творы І. Яцкоўскага прасякнуты характэрным для гэтага творцы патрыятызмам, які грунтаваўся на любові да малое Айчыны – Літвы-Наваградчыны і быў адначасна выяўленнем дзяржаўнага пачуцця да Рэчы Паспалітай, якую ў той час звычайна атаясамлівалі з Польшчай. Яшчэ больш яскрава дадзеная тэндэнцыйнасць ягонай творчасці выступіла ў прэзідэнцкай «Аповесці з майго часу, альбо Літоўскіх прыгодах». Мы лічым, што аналіз названага твора дазволіць не толькі ўвесці ў літаратурны ўжытак найцікавейшы малюнак грамадска-

палітычнага жыцця на Беларусі пачатку XIX стагоддзя, але і высветліць гісторыю ўзнікнення і аўтарства аднаго з самых адметных беларускамоўных мастацкіх тэкстаў сярэдзіны XIX стагоддзя – верша «Заграй, заграй, хлопчэ малы».

«Аповесць...», напісаную напачатку 50-х гадоў XIX ст. можна лічыць гістарычным творам, бо мастацкі час пачынаецца ў канцы XVIII ст. (у 1794 годзе забіты расійскімі жаўнерамі, якія рабавалі ягоную гаспадарку, пан Багуслаў), а заканчваецца падзеямі ў Крашыне 1828 года.

Паводле budzma.org

■ «ДЗЕЯСЛОЎ» РАІЦЬ

Андрасюк Міхась. Вуліца Добрай Надзеі: апавяданні. – Мінск: Медысонт, 2010. – 304 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 7.).

Вядомы на Беласточчыне празаік і паэт, лаўрэат прэміі «Залаты апостраф» за 2009 год, супрацоўнік «Радые Рацыя» Міхась Андрасюк нарэшце «мае кнігу» і на Беларусі. Чытачы «Дзеяслова» добра знаёмыя з творчасцю слыннага

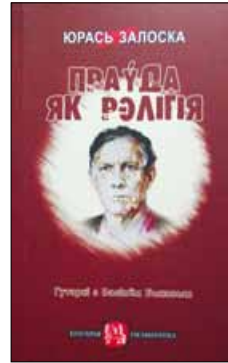
аўтара, але гэты зборнік будзе і для іх прыемным сюрпрызам. Бо гэта будзе падарожжа ў малазнаёмыя нам (хоць і блізкія) белавежскія, пушчанскія вёсачкі і мястэчкі, населеныя каларытнымі асобамі, якіх Міхась Андрасюк апісвае з асаблівай любоўю, а таксама лірычнай іроніяй і дасціпнасцю.

Багданава Галіна. Сакрамэнт: апавяданні, аповесці. – Мінск: Медысонт, 2010. – 308 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 9.).

Галіна Багданава чакала гэтую кнігу доўгіх шаснаццаць гадоў. Так, менавіта ў 1994 годзе выйшла яе апошняя кніга «Дом іхняе мары». У гэта цяжка паверыць, але гэта ёсць сапраўдная трагедыя літаратуры

тараў пакалення Г. Багданавай, якім цяпер зусім няшмат гадоў – каля 50, і якіх «рыначная эканоміка» і «дзяржаўная палітыка» пазбавілі сваіх чытачоў... Новая кніга Галіны Багданавай, якая цяпер выступае пад псеўданімам Галіна (друкавалася таксама як Галіна Ланеўская) – «шчырая споведзь перад сабою і перад чытачом пра наш час, пра вечныя пераўтварэнні каханьня ў жыцці і вобразным свеце мастацтва».

Залоска Юрась. Праўда як рэлігія: гутаркі з Васілём Быкавым. – Мінск: Медысонт, 2010. – 192 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 6.).

Рыгор Барадулін назваў у свой час Васіля Быкава Прааркам... Гутаркі журналіста і літаратара Юрася Залоскі з Народным пісьменнікам Беларусі Васілём Быкавым адбыліся ў сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя,

але чытаюцца гэтак, нібыта не прайшло з таго часу 15 гадоў... Усё, пра што гаворыць Васіль Уладзіміравіч, якія «дзягназы» ставіць тагачаснаму ладу і як прагназуе будучыню – быццам прамоўленае сёння. Гэта, як сказана ў анатацыі, «нацыянальная споведзь «песіміста ў адносінах да пакалення свайго веку» і валадара беларускай нацыянальнай ідэалогіі будучыні – вялікага літаратара, мастацтвазнаўцы, філосафа, палітыка, грамадзяніна і прарока».

■ КАНТАКТЫ

Падазнення ў бюлетэні кнігі Вы можаце замовіць непасрэдна ў выдаўцоў па наступных кантактах:

Кніжныя серыі:

«Бібліятэчка «Дзеяслова»,
«Кнігарня пісьменніка»,
«Бібліятэка «Бацькаўшчыны»,
e-mail: knihanosza@gmail.com,
тэл.: +375 17 200 70 27

«Гарадзенская бібліятэка»,
e-mail: dzmuchavec@gmail.com,
тэл.: +375 29 133 87 17

ІП «Логвінаў»,
e-mail: logvinovpress@mail.ru,
тэл.: +375 29 667 47 57

ПУП «Кнігазбор»,
e-mail: bkniha@tut.by,
тэл.: +375 29 772 19 14

ПУП «Радыеёла-плюс»,
e-mail: siuchykau@gmail.com,
тэл.: +375 29 772 29 58

СТАА «Медысонт»,
e-mail: medisont@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 74 10

Выдавецтва «Галіяфы»,
e-mail: bashura@rambler.ru,
тэл.: +375 29 652 00 72

Выдавецтва «Лімарыус»,
e-mail: limarius@yandex.ru,
тэл.: +375 29 679 33 36

ІП «Зміцер Колас»,
e-mail: zkolas@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 35 65

«Кнігарня «Наша Ніва»,
e-mail: alaksandradyanko@gmail.com,
тэл.: +375 29 872 26 35

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ

Кніга
ноша

№ 7

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА «САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ»; МГА «ЗБС «БАЦЬКАЎШЧЫНА»

Інфармацыйны бюлетэнь МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

Распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі. Наклад 299 асобнікаў. № 7, 12.1.2011.

Адказы за нумар – А. Сачанка.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15, 220030, тэл./факс: (+375 17) 200 70 27.

E-mail: knihanosza@gmail.com